

Bireylerin COVID-19 Anksiyete Düzeyini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi

Determining Factors Affecting COVID-19 Anxiety Level of Individuals

Deniz YİĞİT^{1,*}, Dilek ŞAYIK², Ayfer AÇIKGÖZ³

Özet

Amaç: Bu çalışma, salgın döneminde bireylerin COVID-19'a bağlı oluşan anksiyete düzeylerinin ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve kesitsel tipte olan çalışma, online ortamda 330 kişi ile tamamlanmıştır. Verilerin toplanmasında tanıtıcı bilgi formu ve Koronavirüs Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular: Çalışmada COVID-19 salgını döneminde kendisine enfeksiyon bulaşmasından korkan bireylerin anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Salgın döneminde hayatının ve çalışma şartlarının olumsuz etkilendiğini düşünen, çocuklarının bakımı ile ilgili sorun/sorunlar yaşayan bireylerin anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p < 0.05$). Psikolojik destek almayı düşünen bireylerin anksiyete puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$).

Sonuç: Çalışmada bireylerin COVID-19'a bağlı anksiyete yaşadıkları ve özellikle çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşayanlarda anksiyetenin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Önerimiz, salgın döneminde bireylerin anksiyete düzeylerini etkileyen faktörlerin ve riskli grubun belirlenmesi ve psikolojik desteğin sağlanmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Anksiyete, COVID-19, çocuk, korona, koronavirüs.

Abstract

Objective: This study was conducted to determine the anxiety levels of individuals due to COVID-19 during the pandemic period and the factors affecting it.

Method: The descriptive and cross-sectional study was completed online with 330 people. An introductory information form and the Coronavirus Anxiety Scale were used to collect the data. In the study, a value of $p < 0.05$ was considered statistically significant.

Results: In the study, it was found that individuals who fear being infected with infection during the COVID-19 outbreak have higher anxiety levels ($p < 0.05$). It was determined that individuals who thought their life and working conditions were negatively affected during the epidemic period and had problems / problems related to the care of their children had higher anxiety levels ($p < 0.05$). Anxiety scores of individuals considering psychological support were found to be higher ($p < 0.05$).

Conclusion: In the study, it was found that individuals experience anxiety related to COVID-19 and that anxiety is higher especially in those who have problems with the care of their children. Our recommendation is to determine the factors affecting the anxiety levels of individuals during the epidemic period and the risky group and to provide psychological support.

Keywords: Anxiety, COVID-19, child, corona, coronavirus.

GİRİŞ

Çin'de 2019 yılında başlayan koronavirüs salgını tüm dünyada hızlı bir şekilde yayılım göstererek, 2020 yılından itibaren de ülkemizde görülmeye başlanmıştır (Liu ve ark., 2021; Til, 2020; WHO, 2020). Bir yılı aşkın süredir ülkemizde etkisini sürdürmeye devam eden koronavirüs salgını bireylerin aile, iş, okul ve sosyal hayatı olmak üzere yaşamın tüm alanlarında önemli değişiklikler yaşamasına neden olmuştur. Bireyler

¹Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Eskişehir, yigitdenizyigit@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-5627-7963

²Eskişehir Şehir Hastanesi, Eğitim Birimi, Eskişehir, dileksayik@gmail.com,

ORCID: 0000-0001-9614-0363

³Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, Eskişehir, ayferackgoz@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-3803-9678

*Sorumlu Yazar

Geliş Tarihi / Received: 03.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 13.05.2021

yaşanan bu değişikliklere uyum sağlamada zorluk yaşamaktadır (Kang et al., 2020; Koçak & Harmancı, 2020). Vaka sayılarının dönem dönem artış göstermesi, koronavirüse bağlı can kayıplarının yaşanması bireylerin uyumunu daha da zorlaştırmaktadır (Arıkan, 2021). Bu durum bireylerin psikolojik sağlığını etkileyerek anksiyete yaşamasına neden olabilmektedir (Li ve ark., 2020; Shigemura ve ark., 2020).

Anksiyete, stresli durumlarda ya da bireyin güvenliğini tehdit eden bir durum karşısında ortaya çıkan kaygı, korku, sıkıntı gibi birçok duyguyu kapsayan psikolojik bir tepkidir (Çevik Durmaz, Kuzu & Kilig, 2020). Bu tepkilerin artması vücut direncini düşürerek hastalıklara yatkınlığı artırabilir (Edwards ve ark., 2018). Salgın döneminde bireylerin anksiyete düzeylerinin yüksek olması hem hastalığa yatkınlığın artmasına hem de bu dönemde yaşanan değişikliklere uyumlarının azalmasına neden olabilir (İzci, Kulacaoğlu & Beştepe, 2021). Ancak anksiyete düzeyi yaş, cinsiyet, önceki deneyimler gibi pek çok faktörden etkilenebilmektedir (Bati, 2018; Güngörmüş, Okanlı & Kocabeyoğlu, 2015; Zhao ve ark., 2020). Salgın döneminde bireylerin anksiyete düzeyinin ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi, bireylere gerekli psikolojik desteğin verilmesi bireylerin bu dönemi fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden sağlıklı bir şekilde geçirebilmesi açısından önemlidir (Shigemura ve ark., 2020). Bu çalışma, bireylerin COVID-19'a bağlı oluşan anksiyete düzeylerinin ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Araştırma tipi, kesitsel ve tanımlayıcı ilişki arayıcı özelliktedir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma 21 Temmuz-21 Ağustos 2020 tarihleri arasında elektronik ortamda yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Çalışmada örneklem hesabına gidilmemiş, elektronik ortamda ulaşılabilen, çalışmaya dahil edilme kriterlerine uyan ve anket formunu tam olarak dolduran 330 kişi ile araştırma tamamlanmıştır. Araştırma kesitsel çalışma olduğu için araştırma öncesinde güç analizi yapılmamış, belirlenen tarihler arasında ulaşılabilen kişi sayısı ile araştırma sonrası güç analizi yapılmıştır. Araştırma sonrası güç analizi Gpower3.1. programı ile yapılmış, 0.05 hata payı ve 0.95 güç ile 330 örneklem sayısının yeterli olduğu yeterli bulunmuştur. Çalışma dahil edilme kriterleri; bireylerin 18 yaşından büyük olması ve çalışmaya katılmayı kabul etmesidir.

Verilerin Toplanması

Araştırma online ortamda anket formu kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilere çalışma hakkında bilgi anket formunun başında yer alan metin ile verilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden bireyler online ortamda anket formunu doldurup geri dönüş yapmıştır.

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında; Tanıtıcı Bilgi Formu ve Koronavirüs Anksiyete Ölçeği kullanılmıştır.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Tanıtıcı Bilgi Formu, literatür (Çevik Durmaz ve ark., 2020; Liu ve ark., 2021; Til, 2020) doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Formda, bireylerin sosyo-demografik özelliklerini ve salgın dönemine ilişkin bazı bilgilerini sorgulayan sorular yer almaktadır. Sorgulanan soruların hepsi Korona Anksiyete Ölçeği puanı ile karşılaştırılmıştır.

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği (KAÖ; Coronavirus Anxiety Scale)

Koronavirüs Anksiyete Ölçeği, Lee tarafından 2020 yılında koronavirüs ile ilişkili anksiyetenin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş, ölçeğin cronbach alpha değeri 0,93 olarak bulunmuştur. Ölçeği son iki hafta içerisindeki deneyimlerine dayanarak bireylerin kendisi yanıtlamaktadır. Tek boyutlu ve 5 maddeden oluşan ölçek, 0'dan (hiç değil) 4'e (neredeyse her gün) kadar puanlanmaktadır. Ters puanlama yapılan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 20'dir. Ölçekten alınan toplam puanın 9 veya üzerinde olması bireylerin daha ileri bir değerlendirme ve/veya tedavi gerektirebilecek belirtilerini gösterebilir (Lee, 2020). Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirliği Şayık ve arkadaşları tarafından 2021 yılında yapılmış, cronbach alpha değeri ise 0.80 olarak bulunmuştur. (Şayık, Yiğit, Açıkgöz, Çolak & Mumcu, 2021).

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesi SPSS 21 (IBM Corp. Released 2012. IBM SPSS Statisticsfor Windows, version 21.0, Armonk, NY: IBM Corp.) paket programı ile yapılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde, tanımlayıcı istatistikler (frekans, yüzdelik, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Verilerin normalliği Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleriyle belirlenmiştir. Normal dağılmayan iki bağımsız değişken arasındaki ilişki Spearman testi ile tespit edilmiş, normal dağılmayan bağımsız değişkenin karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" testi ve "Kruskal-Wallis H" testi kullanılmıştır. Çalışmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışma öncesinde ölçek izinleri, Sağlık Bakanlığı izni (29.05.2020 tarih ve 2020-05-28T14_55_35 sayı) ve etik kurul izni (23.06.2020 tarih, E-25403353-050.99- 68568 sayı) alınmıştır.

BULGULAR

Çalışma 330 kişi ile tamamlanmıştır. Çalışmada katılımcıların %83,0'ı (n=274) kadın, %61,2'si evli (n=202), %55,2'si (n=182) en az 1 çocuğa sahiptir. Katılımcıların KAÖ puan ortalaması $2,26 \pm 3,01$ olarak bulunmuştur. Tablo 1'de bireylerin tanımlayıcı özellikleri ile KAÖ puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır. Cinsiyet ile KAÖ ölçeği arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 1. Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri ile KAÖ Puanlarının Karşılaştırılması (N=330)

Değişken	n (%)	KAÖ Puanları		p
		Ortalama \pm SS	Yüzde 25-50-75	
Cinsiyet				
Kadın	274 (83,0)	2,39 \pm 2,97	0,00-1,00-4,00	*
Erkek	56 (17,0)	1,58 \pm 3,16	0,00-0,00-2,00	0,002
Medeni Durum				
Evli	202 (61,2)	2,25 \pm 3,02	0,00-1,00-3,00	**
Bekar	120 (36,4)	2,31 \pm 3,07	0,00-1,00-4,00	0,874
Boşanmış	8 (2,4)	1,50 \pm 1,92	0,00-1,00-3,20	
Eğitim Durumu				
İlkokul	7 (2,1)	4,14 \pm 4,14	1,00-3,00-10,00	
Lise	31 (9,4)	2,00 \pm 2,42	0,00-1,00-4,00	
Ön lisans	27 (8,2)	2,37 \pm 2,95	0,00-2,00-4,00	**
Lisans	149 (45,2)	2,02 \pm 2,84	0,00-1,00-4,00	0,528
Yüksek lisans	69 (20,9)	2,49 \pm 3,41	0,00-1,00-4,00	
Doktora	47 (14,2)	2,46 \pm 3,16	0,00-1,00-4,00	
Toplam çocuk sayısı				
1 çocuğum var	76 (41,8)	0,52 \pm 0,72	0,00-0,20-0,80	**
2 veya daha fazla çocuğum var	106 (58,2)	0,43 \pm 0,58	0,00-0,20-0,60	0,493
Aile Yapısı				
Çekirdek Aile	287 (87,0)	2,14 \pm 2,91	0,00-1,00-3,00	**
Geniş Aile	17 (5,2)	3,58 \pm 4,61	0,00-1,00-8,00	0,394
Yalnız yaşıyorum	26 (7,9)	2,61 \pm 2,77	0,00-2,00-4,25	
Yaşanılan Yer				
İl	291 (88,2)	2,27 \pm 3,01	0,00-1,00-3,00	*
İlçe/köy	39 (11,8)	2,15 \pm 3,09	0,00-1,00-5,00	0,529
Kardeş Sayısı				
Kardeşim yok	13 (3,9)	3,92 \pm 4,31	1,00-2,00-6,00	
1 kardeşi var	128 (38,8)	2,20 \pm 2,88	0,00-1,00-4,00	**
2 kardeşi var	92 (27,9)	1,98 \pm 2,84	0,00-1,00-3,00	0,314
3 kardeşi var	45 (13,6)	2,13 \pm 2,65	0,00-1,00-3,00	
4 ve daha fazla kardeşi var	52 (15,8)	2,55 \pm 3,47	0,00-1,00-4,00	
Çalışma Durumu				
Çalışıyor	254 (77,0)	2,34 \pm 3,09	0,00-1,00-4,00	*
Çalışmıyor	76 (23,0)	1,97 \pm 2,72	0,00-1,00-2,75	0,430
Gelir Durumu				
Gelir giderden az	38 (11,5)	3,31 \pm 3,62	0,00-2,00-6,00	**
Gelir gidere denk	210 (63,6)	2,05 \pm 2,90	0,00-1,00-3,00	0,097
Gelir giderden fazla	82 (24,8)	2,29 \pm 2,91	0,00-1,00-4,00	
Sigara kullanma durumu				
Kullanıyor	93 (28,2)	2,40 \pm 3,10	0,00-1,00-4,00	
Nadiren kullanıyor	42 (12,7)	1,97 \pm 2,21	0,00-1,00-3,25	**
Hiçbir zaman kullanmıyor	195 (59,1)	2,24 \pm 3,12	0,00-1,00-3,00	0,861
Alkol kullanma durumu				
Kullanıyor	39 (11,8)	1,38 \pm 1,96	0,00-0,00-2,00	
Nadiren kullanıyor	106 (32,1)	2,23 \pm 2,91	0,00-1,00-3,00	**
Hiçbir zaman kullanmıyor	185 (56,1)	2,45 \pm 3,22	0,00-1,00-4,00	0,131

Tanı konulmuş kronik bir hastalık durumu				
Var	62 (18,8)	2,20±3,15	0,00-1,00-3,25	*
Yok	268 (81,2)	2,26±2,98	0,00-1,00-4,00	0,773
Tanı konulmuş psikolojik bir hastalık durumu				
Var	21 (6,4)	2,76±3,04	1,00-2,00-4,00	*
Yok	309 (93,6)	2,22±3,01	0,00-1,00-3,00	0,153

*Mann-Whitney U testi, **Kruskal-Wallis testi

Tablo 2’de katılımcıların COVID-19 salgınına ait bazı özellikleri ile KAÖ ölçeği puanları karşılaştırılmıştır. Katılımcıların KAÖ puanları ile COVID-19 salgını döneminde “kendisine COVID-19 enfeksiyonunun bulaşmasından korkma”, “hayatının olumsuz etkilendiğini düşünme”, “çalışma şartlarının olumsuz etkilendiğini düşünme”, “bu dönemde anksiyete düzeyinin arttığını düşünme”, “daha önce anksiyeteye yönelik bir tedavi görme”, “salgın döneminde psikolojik destek almayı düşünme” ve “salgın döneminde çocuklarının bakımı ile ilgili sorun/sorunlar yaşama durumları” arasında istatistiksel olarak fark olduğu saptanmıştır (p<0.05).

Tablo 2. Katılımcıların COVID-19 Salgınına Ait Bazı Özellikleri ile KAÖ Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken	n (%)	KAÖ Puanları		p
		Ortalama ± SS	Yüzde 25-50-75	
Herhangi bir yakınında COVID-19 tanı/şüphesi olma durumu				
Evet	101 (30,6)	2,76±3,33	0,00-2,00-5,00	*
Hayır	229 (69,4)	2,03±2,84	0,00-1,00-3,00	0,068
Kendisinde COVID-19 tanı/şüphesi olma durumu				
Evet	28 (8,5)	3,14±4,08	0,00-1,00-5,00	*
Hayır	302 (91,5)	2,17±2,89	0,00-1,00-3,00	0,385
Kendisinin COVID-19 tanısına yönelik tedavi görme durumu				
Evet	6 (1,8)	3,33±5,81	0,00-1,00-6,00	*
Hayır	324 (98,2)	2,23±2,95	0,00-1,00-4,00	0,943
Herhangi bir yakınının COVID-19 hastalığı nedeni ile ölme durumu				
Evet	14 (4,2)	2,07±3,64	0,00-0,00-3,50	*
Hayır	316 (95,8)	2,26±2,99	0,00-1,00-4,00	0,202
Kendisine COVID-19 enfeksiyonu bulaşmasından korkma durumu				
Evet	267 (80,9)	2,46±3,10	0,00-1,00-4,00	*
Hayır	63 (19,1)	1,39±2,42	0,00-0,00-2,00	0,001
Salgın döneminin kendi hayatını olumsuz etkilediğini düşünme durumu				
Evet	296 (89,7)	2,41±3,10	0,00-1,00-4,00	*
Hayır	34 (10,3)	0,88±1,55	0,00-0,00-1,00	0,001
Salgın döneminin kendi çalışma şartlarını olumsuz etkilediğini düşünme durumu				
Evet	283 (85,8)	2,43±3,15	0,00-1,00-4,00	*
Hayır	47 (14,2)	1,17±1,60	0,00-0,00-2,00	0,011
Son dönemde COVID-19 salgını ile ilgili haberleri izleme ve/veya okuma durumu				
Evet	307 (93,0)	2,28±3,02	0,00-1,00-4,00	*
Hayır	23 (7,0)	1,95±2,91	0,00-0,00-5,00	0,354
Salgın döneminde anksiyete düzeyinin arttığını düşünme durumu				
Evet	226 (68,5)	2,89±3,30	0,00-2,00-5,00	*
Hayır	104 (31,5)	0,87±1,52	0,00-0,00-1,00	0,000
Daha önce anksiyeteye yönelik bir tedavi görme durumu				
Evet	38 (11,5)	2,76±2,55	0,75-2,00-5,00	*
Hayır	292 (88,5)	2,19±3,06	0,00-1,00-3,00	0,032
Salgın döneminde psikolojik destek almayı düşünme durumu				
Evet	78 (23,6)	4,91±4,15	1,00-4,00-7,00	*
Hayır	252 (76,4)	1,43±1,93	0,00-1,00-2,00	0,000
Salgın döneminde çocuklarının bakımı ile ilgili sorun/sorunlar yaşama durumu				
Evet	73 (22,1)	3,76±4,10	0,20-0,40-1,10	*
Hayır	115 (34,8)	1,35±1,93	0,00-0,00-1,00	0,000

*Mann-Whitney U testi, **Kruskal-Wallis testi

TARTIŞMA

Çalışmada salgın döneminde bireylerin KAÖ puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Qui ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada bireyler salgın döneminde psikolojilerinin etkilendiğini ifade etmiştir. Hüzmeli ve arkadaşlarının (2020) yaptığı çalışmada ise bireylerin anksiyete düzeylerinin orta düzeyde olduğu vurgulanmıştır. Huang ve Zhao'nun (2020) yaptığı çalışmada da salgın döneminde bireylerin anksiyete düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır Yapılan diğer çalışmalarda da (Cao ve ark., 2020; Çıtak & Pakdemir, 2020; Havlioğlu & Demir, 2020; Kulu & Özsoy, 2021; Kuru & Uymaz, 2020; Ovalıoğlu, Bozkurt, & Akman, 2020; Salcan & Sarıkaya, 2020; Wang ve ark., 2020) salgın döneminde bireylerin anksiyete düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir. Çalışmanın bu sonucu literatür ile uyumlu bulunmuştur. Bireylerin anksiyete düzeyinin yüksek olmasının nedeninin; COVID-19'un henüz etkili bir tedavisinin olmaması, hastalığa bağlı ölümlerin her geçen gün artarak devam etmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada kadınların KAÖ puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Hall ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde kadınların sorumluluklarının artmasının anksiyete seviyelerini artırdığı belirtilmiştir. "Koronavirüs Anksiyete Ölçeği" nin kullanıldığı bir çalışmada (Hoşgör, Dörttepe & Sağcan, 2020) kadınların anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Wang ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde kadınların anksiyete düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da (Erdoğan, Koçoğlu & Sevim, 2020; Havlioğlu & Demir 2020; Lai ve ark., 2020; Liu ve ark., 2020; Mutlu, Sert, Kokulu & Sarıtaş, 2021; Ovalıoğlu ve ark., 2020; Özdin & Özdin, 2020; Salcan & Sarıkaya, 2020; Ünal, Atik & Gözüyeşil, 2020) benzer sonuçlar bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından da anksiyete şikayetlerinin kadınlarda daha fazla olduğu belirtilmektedir (WHO, 2012). Çalışma sonucunun literatür ile uyumlu olduğu belirlenmiştir. Salgın döneminde kadınların anksiyete düzeylerinin daha yüksek olması kadınların yapı olarak daha duygusal olması, salgın döneminde sorumluluklarının artması ve çalışmada kadın katılımcı sayılarının daha fazla olması ile ilişkilendirilebilir.

Çalışmada kendisine COVID-19 enfeksiyonu bulaşmasından korkan bireylerin KAÖ puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Zhu ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde kendilerine enfeksiyon bulaşmasından korkan bireylerin anksiyete düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Salcan ve Sarıkaya'nın yaptığı çalışmada da (2020) enfekte olmaktan korkan bireylerin anksiyete düzeylerinin arttığı belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da (Brooks ve ark., 2020; Pinto ve ark., 2020; Smith, Ng & Li, 2020) kendisine enfeksiyon bulaşmasından korkan bireylerin anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Koronavirüs hastalığının semptomlarının ağır seyretmesi ve ölüm oranının yüksek olması nedeniyle bireyler bu hastalığa yakalanmaktan korkabilmektedir. Bu zorlu süreçte bireylerin kendilerine hastalık bulaşması sonucu sevdiklerinden uzak kalma ve hayatlarını kaybetme korkusu gibi sebeplerden dolayı anksiyete düzeyinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Çalışmada salgın döneminin hayatını olumsuz etkilediğini düşünen bireylerin KAÖ puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan bir çalışmada (Kavas & Develi, 2020) bireyler salgın

döneminin aile ve iş hayatını olumsuz etkilediğini, aile ve iş yaşamını dengelemekte zorluk yaşadığını, sevdiklerinden uzak kalmak zorunda kaldıklarını ve bu durumların anksiyete düzeylerini artırdığını ifade etmişlerdir. Başaran ve Aksoy'un yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde bireylerin yaşamlarının olumsuz etkilendiği bulunmuştur. Bu olumsuzlukların psikolojik sağlık ve eğitime yönelik olduğu tespit edilmiştir. Başka bir çalışmada (Demirbaş & Koçak, 2020) salgın döneminde bireylerin çalışma ve sosyal hayatında pek çok olumsuz değişiklik yaşandığı, bu durumun bireylerin stres düzeyini etkilediği belirlenmiştir. Yapılan diğer çalışmalarda da (Brooks ve ark., 2020; Pinto ve ark., 2020) salgın döneminde bireylerin hayatlarının pek çok yönden olumsuz etkilendiği belirtilmektedir. Çalışma sonucu literatür bulguları ile uyumludur. Bireylerin fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak olumsuz değişiklikler yaşaması bireyin sürece uyumunun azalması ve anksiyete düzeyinin artması ile ilişkili olabilir.

Çalışmada salgın döneminde çalışma şartlarının olumsuz etkilendiğini düşünen bireylerin KAÖ puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Kavas ve Develi'nin yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde bireyler çalışma koşullarının olumsuz etkilendiği ve iş yükünün arttığını ifade etmiştir. Elbay ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2020) salgın döneminde artan iş yükünün bireylerin anksiyeteleri üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Demirbaş ve Koçak'ın yaptığı çalışmada da (2020) salgın döneminde olumsuz değişiklikler yaşanan çalışma koşullarının bireylerin anksiyete düzeylerini olumsuz etkilediği saptanmıştır. Yapılan diğer çalışmalarda da (Alon ve ark., 2020; Korkmaz ve ark., 2020; Mo ve ark., 2020; Salcan & Sarıkaya, 2020) salgın döneminde iş yükünün arttığını düşünen bireylerin anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucu literatür ile uyumlu bulunmuştur. Salgın döneminde bireylerin iş yükünün artması ve çalışma koşullarının olumsuz etkilenmesinin, bireylerin baş etme mekanizmalarını etkileyerek anksiyete düzeylerini artırdığı düşünülmektedir.

Çalışmada salgın döneminde anksiyete düzeyinin arttığını düşünen, daha önce anksiyeteye yönelik bir tedavi gören ve psikolojik destek almayı düşünen bireylerin KAÖ puanlarının diğerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Salcan ve Sarıkaya'nın yaptığı çalışmada (2020) daha önce psikiyatrik hastalığı olan ve psikolojik destek alan bireylerin salgın döneminde anksiyete düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Salgın döneminde artan anksiyete düzeyi ile baş edemeyen bireyler psikolojik destek almak isteyebilir (İzci ve ark., 2021). Kang ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da (2020) bireylerin salgın döneminde psikolojik desteğe gereksinim duydukları, destek alanların ise anksiyete düzeylerinin azaldığı belirtilmiştir. Çalışmanın bu sonucu bireylerin önceki deneyimlerinden yola çıkarak stres ile baş etmedeki uyumunun az olması ile ilişkili olabilir. Bu durum psikolojik hastalık varlığı olan ve bu dönemde psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu düşünen bireylerin daha fazla desteklenmelerinin önemini göstermektedir.

Çalışmada salgın döneminde çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşayan bireylerin KAÖ puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Mutlu ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2021) çocukları olan bireylerin salgın döneminde anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Alon ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2020) çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşayan bireylerde anksiyete düzeyinin yüksek olduğu

bulunmuştur. Başka bir çalışmada da (Kavas & Develi, 2020) bireyler salgın döneminde çocuklarının bakımında sorun yaşadıklarını ve bu durumun anksiyete düzeylerini artırdığını ifade etmiştir. Yapılan farklı çalışmalarda da (Çelik ve ark., 2020; Kılınçel ve ark., 2020; Liu ve ark., 2020) bireylerin salgın döneminde çocuklarının bakımı ile ilgili sorun yaşadıkları ve bu durumun bireyleri olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Salgın döneminde genellikle kreşlerin ve bakım evlerinin kapalı olması, ailelerin evde ve işte yoğunluklarının artması ve ebeveynlerin çocuklarına hastalığı bulaştırmaktan korkmaları artan anksiyete düzeyleri ile ilişkilendirilebilir.

SONUÇ

Çalışmada salgın döneminde bireylerin aile ve iş yaşamlarının olumsuz etkilendiği, yaşanan olumsuzlukların bireylerin anksiyete düzeyini artırdığı tespit edilmiştir. Bu çalışma ile kendisine enfeksiyon bulaşmasından korkan, salgın döneminde hayatının ve çalışma şartlarının olumsuz etkilendiğini belirten, daha önce anksiyeteye yönelik bir tedavi gören, psikolojik destek alma ihtiyacı olduğunu düşünen bireylerin anksiyete açısından riskli grupta olduğu saptamıştır. Araştırmanın önemli diğer bir sonucu ise çocuklarının bakımı ile ilgili sorun/sorunlar yaşayan ebeveynlerin koronavirüs ile ilişkili anksiyete düzeyinin daha yüksek olmasıdır. Önerimiz salgın döneminde tüm bireylerin psikolojik yönden kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve gerekli psikolojik desteğin sağlanmasıdır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Kurumsal ve Finansal Destek Beyanı

Bu çalışmada kurumsal veya mali destek yoktur.

Teşekkür

Çalışmamıza katılan katılımcılara teşekkür ederiz.

Yazar Katkıları

Fikir: DY, DŞ, AA; Tasarım: DY, DŞ, AA; Denetleme: DY, DŞ, AA; Kaynaklar: DY, DŞ, AA; Malzemeler: DY, DŞ, AA; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi: DY, DŞ, AA; Analiz ve/veya Yorum: DY, DŞ, AA; Literatür Taraması: DY, DŞ, AA; Yazıyı Yazan: DY, DŞ, AA; Eleştirel İnceleme: DY, DŞ, AA

**Bu çalışma “Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin Türkçe Geçerliliği ve Güvenirliği” isimli çalışmadan üretilen ikinci yayındır.

KAYNAKLAR

Alon, T. M., Doepke, M., Olmstead-Rumsey, J., & Tertilt, M. (2020). The impact of COVID-19 on gender equality (No. w26947). *National Bureau of Economic Research*, 1-39. <https://doi.org/10.3386/w26947>

- Arıkan, G. (2021). COVID-19 salgınında stres: Olumsuz, olumlu sonuçları ve önleyici müdahalenin olası rolü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 135-145. <https://doi.org/10.18863/pgy.752541>
- Başaran, M., & Aksoy, A. (2020). Anne-babaların korona-virüs (covid-19) salgını sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71). <https://doi.org/10.17719/jisr.10589>
- Bati, A.H., Mandiracioglu, A., Govsa, F., & Çam, O. (2018). Health anxiety and cyberchondria among Ege University health science students. *Nurse Education Today*, 71, 169-173. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.09.029>
- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395(10227), 912-920. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30460-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30460-8)
- Cao, W., Fang, Z., Hou, G., Han, M., Xu, X., Dong, J., & Zheng, J. (2020). The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Research*, 287, 112934. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112934>
- Çelik, S. Ş., Özbaş, A. A., Çelik, B., Karahan, A., Bulut, H., Koç, G., ... & Özleyen, Ç. Ö. (2020). Covid-19 pandemi süreci: Türk Hemşireler Derneği. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(3), 279-83. <https://doi.org/10.5222/Kuhead.2020.34603>
- Çevik Durmaz, Y., Kuzu, A., & Kilig, N. (2020). Ebe ve hemşirelerde çalışma koşullarının obsesif kompulsif bozukluk ve anksiyete üzerine etkisinin belirlenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 73-80. <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.587967>
- Çıtak, Ş., & Pekdemir, Ü. (2020). An analysis on sleep habits and generalized anxiety levels of individuals during the COVID-19 pandemic. *Journal of Family Counseling and Education*, 5(1), 60-73. <https://doi.org/10.32568/jfce.742086>
- Demirbaş, N. K., & Koçak, S. S. (2020). 2-6 yaş arasında çocuğu olan ebeveynlerin bakış açısıyla COVID-19 salgın sürecinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(6), 328-349.
- Edwards, J. P., Walsh, N. P., Diment, P. C., & Roberts, R. (2018). Anxiety and perceived psychological stress play an important role in the immune response after exercise. *Exercise Immunology Review*, 24, 26-34.
- Elbay, R. Y., Kurtulmuş, A., Arpacioğlu, S., & Karadere, E. (2020). Depression, anxiety, stress levels of physicians and associated factors in Covid-19 pandemics. *Psychiatry Research*, 290, 113130. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113130>
- Erdoğan, Y., Koçoğlu, F., & Sevim, C. (2020). COVID-19 pandemisi sürecinde anksiyete ile umutsuzluk düzeylerinin psikosoyal ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.35403>
- Güngörmüş, K., Okanlı, A., Kocabeyoğlu, T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1), 9-14. <https://doi.org/10.5505/phd.2015.80299>
- Hall, K. S., Samari, G., Garbers, S., Casey, S. E., Diallo, D. D., Orcutt, M., ... & McGovern, T. (2020). Centring sexual and reproductive health and justice in the global COVID-19 response. *The Lancet*, 395(10231), 1175-1177. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30801-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30801-1)
- Havlioğlu, S., & Demir, H. A. (2020). Determining the anxiety levels of emergency service employees' working during the COVID-19 pandemic. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 17(2), 251-255. <https://doi.org/10.35440/hutfd.752467>
- Hoşgör, H., Dörttepe, Z. Ü., & Sağcan, H. (2020). Acil sağlık hizmetleri çalışanlarında Covid-19 anksiyetesi ve mesleki performans ilişkisinin tanımlayıcı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 865-886. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.793641>
- Huang, Y., & Zhao, N. (2020). Generalized anxiety disorder, depressive symptoms and sleep quality during COVID-19 outbreak in China: A web-based cross-sectional survey. *Psychiatry Research*, 288, 112954. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.112954>
- Hüzmeli, İ., Kolukırcık, Ç. P., Doğan, A., İris, D., Güneşçar, G., Doğru, L., ... & Urfalı, B. (2020). Türkiye'de Covid-19 salgınının erken dönemlerinde halkın salgın ile ilgili farkındalık, tutum ve kaygıları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*.

- İzci, F., Kulacaoğlu, F., & Beştepe, E. (2021). COVID-19 pandemisinde toplum ve sağlık çalışanlarının ruh sağlığı ve koruyucu önlemler. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 13(1), 126-134. <https://doi.org/10.18863/pgy.744984>
- Kang, L., Li, Y., Hu, S., Chen, M., Yang, C., Yang, B. X., ... & Liu, Z. (2020). The mental health of medical workers in Wuhan, China dealing with the 2019 novel coronavirus. *The Lancet Psychiatry*, 7(3), E14 [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30047-X](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30047-X).
- Kavas, B. N., & Develi, A. (2020). Çalışma yaşamındaki sorunlar bağlamında COVID-19 pandemisinin kadın sağlık çalışanları üzerindeki etkisi. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 84-112.
- Kılınçel, Ş., İssi, Z. T., Kılınçel, O., Aslan, E. A., Rukiye, A. Y., Erzin, G., ... & Akkaya, C. (2020). Effects of coronavirus (COVID-19) pandemic on health anxiety levels of healthcare professionals. *Journal of Contemporary Medicine*, 10(3), 1-7. <https://doi.org/10.16899/jcm.767377>
- Koçak, Z., & Harmancı, H. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (5), 180-204.
- Korkmaz, S., Kazgan, A., Çekiç, S., Tartar, A. S., Balcı, H. N., & Atmaca, M. (2020). The anxiety levels, quality of sleep and life and problem-solving skills in healthcare workers employed in COVID-19 services. *Journal of Clinical Neuroscience*, 80, 131-136. <https://doi.org/10.1016/j.jocn.2020.07.073>
- Kulu, M., & Özsoy, F. (2021). Sağlık çalışanları dışı toplumsal örnekleme COVID-19 anksiyete ve sağlık anksiyetesi düzeyleri. *Kocaeli Tıp Dergisi*, 10(Supp: 1), 112-117. <https://doi.org/10.5505/kt.2021.64497>
- Kuru, T. & Uymaz, P. (2020). Anxiety, protective behaviors and related factors during the COVID-19 outbreak: A cross-sectional study. *Acta Medica Alanya*, 4(2), 186-192. <https://doi.org/10.30565/medalanya.718083>
- Lai, J., Ma, S., Wang, Y., Cai, Z., Hu, J., Wei, N., & Wu, J. (2020). Factors associated with mental health outcomes among health care workers exposed to Coronavirus Disease 2019. *JAMA Network Open*. 2020; 3 (3): e203976. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2020.3976>
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393-401. <https://doi.org/10.1080/07481187.2020.1748481>
- Li, S., Wang, Y., Xue, J., Zhao, N., & Zhu, T. (2020). The impact of COVID-19 epidemic declaration on psychological consequences: a study on active Weibo users. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(6), 2032. <https://doi.org/10.3390/ijerph17062032>
- Liu, Y., Chen, H., Zhang, N., Wang, X., Fan, Q., Zhang, Y., ... & Li, M. (2021). Anxiety and depression symptoms of medical staff under COVID-19 epidemic in China. *Journal of Affective Disorders*, 278, 144-148. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.09.004>
- Mo, Y., Deng, L., Zhang, L., Lang, Q., Liao, C., Wang, N., ... & Huang, H. (2020). Work stress among Chinese nurses to support Wuhan in fighting against COVID-19 epidemic. *Journal of Nursing Management*, 28(5), 1002-1009. <https://doi.org/10.1111/jonm.13014>
- Mutlu, H., Sert, E. T., Kokulu, K., & Sarıtaş, A. (2021). Anxiety level in pre-hospital emergency medical services personnel during Corona Virus Disease-2019 pandemic. *Eurasian Journal of Emergency Medicine*, 20(1), 43-8. <https://doi.org/10.4274/eajem.galenos.2020.82621>
- Ovalıoğlu, Z., Bozkurt, D. A., & Akman, M. (2020). COVID-19 pandemi sürecinde endodonti kliniğine gelen hasta anksiyete düzeyi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Diş Hekimliği Dergisi*, 2(3), 98-102. <https://doi.org/10.51122/neudentj.2021.3>
- Özdin, S., & Bayrak Özdin, Ş. (2020). Levels and predictors of anxiety, depression and health anxiety during COVID-19 pandemic in Turkish society: *The Importance of Gender*. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(5), 504-511. <https://doi.org/10.1177/0020764020927051>

- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2). <https://doi.org/10.1136/gpsych-2020-100213>
- Pinto, S., Soares, J., Silva, A., Curren, R., & Coelho, R. (2020). COVID-19 suicide survivors—A hidden grieving population. *Frontiers in Psychiatry*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.626807>
- Salcan, S., & Sarıkaya, B. (2020). COVID-19 pandemisinde eczanede çalışan personelin kaygı, uykusuzluk ve depresyon prevalansı. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 18(Special issue), 58-65. <https://doi.org/10.20518/tjph.770288>
- Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., & Benedek, D. M. (2020). Public responses to the novel 2019 Coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 74(4), 281. <https://doi.org/10.1111/pcn.12988>
- Smith, G. D., Ng, F., & Li, W. H. C. (2020). COVID-19: Emerging compassion, courage and resilience in the face of misinformation and adversity. *Journal of Clinical Nursing*, 29(9-10), 1425. <https://doi.org/10.1111/jocn.15231>
- Şayık, D., Yiğit, D., Açıkgöz, A., Çolak, E., & Mumcu, Ö. (2021). Koronavirüs Anksiyete Ölçeğinin Türkçe Geçerliliği ve Güvenirliliği. *Eskişehir Tıp Dergisi*, 2(1), 16-22. <https://doi.org/10.48176/esmj.2021.10>
- Til, A. (2020). Yeni koronavirüs hastalığı hakkında bilinmesi gerekenler. *Ayrıntı Dergisi*, 8(85).
- Ünal, E., Atik, D., & Gözüyeşil, E. (2020). COVID-19 Pandemisi ve Kadınlar. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1), 1-8. <https://doi.org/10.48124/husagbilder.825346>
- Zhao, H., He, X., Fan, G., Li, L., Huang, Q., Qiu, Q., ... & Xu, H. (2020). COVID-19 infection outbreak increases anxiety level of general public in China: involved mechanisms and influencing factors. *Journal of Affective Disorders*, 276, 446-452. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.07.085>
- Zhu, Z., Xu, S., Wang, H., Liu, Z., Wu, J., Li, G., ... & Wang, W. (2020). COVID-19 in Wuhan: immediate psychological impact on 5062 health workers. *MedRxiv*. : <https://doi.org/10.1101/2020.02.20.20025338>
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., McIntyre, R. S., ... & Ho, C. (2020). A longitudinal study on the mental health of general population during the COVID-19 epidemic in China. *Brain, Behavior, and Immunity*, 87, 40-48. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.04.028>
- World Health Organization (WHO). (2020). *Coronavirus*. https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1. Erişim Tarihi: 02.03.2020.
- World Health Organization (WHO). (2012). *Gender and women's mental health: Gender disparities and mental health: The facts*. http://www.who.int/mental_health/prevention/genderwomen/en. Erişim Tarihi: 24.04.2021.